

آشنایی با ۴ عنصر خبر نویسی مدرن



دکتر نیک دوست تهرانی
مدرس ارتباطات
رئیس موسسه پژوهش و آموزش بین المللی روزنامه نگاری
وابسته به همشهری

بنابراین چاپ روزنامه بر محمل چاپ کتاب به وجود آمد. در نهایت حدود ۳۰۰ سال پیش، پدیده ای به نام روزنامه به وجود آمد که پایه آن تولید خبر و انتشار آن بود. روزنامه نگار کیست؟

روزنامه نگار کسی است که حرفه اش عبارت است از پاسخ به ۶ سوال در خصوص رویدادهایی که باید پاسخ داده شود تا ارزش خبری برای آن رویداد به همراه داشته باشد. رویداد باید دارای یک یا چند یا همه این ویژگی ها باشد که عبارتند از: شهرت، جذابیت، فراوانی، مجاورت، دربرگیری، عجیب و استثنایی، تازگی.

بنابراین، خبر رویدادی است که ارزش رسانه ای شدن و حداقل یکی از ارزش های مذکور را داشته باشد.

آگاهی به این نکته ضروری است که تمام تولیدات روزنامه نگارانه مانند خبر، مصاحبه، گزارش، کاریکاتور و عکس قطعا بر پایه خبر شکل خواهد گرفت. بنابراین خبر مادر است و همه چیز از خبر متولد خواهد شد. مثلا مصاحبه، گزارش، مقاله و ... همگی در راستای عمق بخشیدن به خبر تولید می شوند و این موضوع اهمیت خبر را از بین تولیدات روزنامه نگارانه می رساند. برای تنظیم خبر از چه روشی باید استفاده کرد؟

تنظیم خبر در دنیا تاکنون روش های مختلفی را تجربه کرده است که یکی از مهم ترین آنها روش هرم وارونه است. تنظیم خبر به روش هرم وارونه به این شکل است که خبر از نقطه اصلی و مهم یک رویداد آغاز و با حرکت به سمت نقاط کم اهمیت تر بیان می شود و این نقطه مهم رویداد در هر کجا که قرار داشت خبر از همانجا آغاز خواهد شد.

مروری بر تاریخچه روزنامه نگاری در میانه قرن ۱۵ که ماشین چاپ توسط گوتنبرگ اختراع شد، می گویند که زنجیر از پای کتاب باز شد. قبل از چاپ، حضور کتاب در جامعه بسیار محدود بود چرا که کار تولید کتاب بسیار سخت و طاقت فرسا و پرهزینه بود و از طرفی تعداد افراد باسواد هم که می توانستند از کتاب استفاده کنند بسیار اندک بود. بنابراین با وقوع چاپ امکان دسترسی برای افراد بیشتری فراهم آمد.

از این رهگذر، اتفاقات زیر رقم خورد:

۱. از این به بعد و پس از چاپ کتاب، سواد رو به گسترش گذاشت. درست است کهکتاب بر بستر افزایش سواد متولد می شود ولی کتاب نیز باعث گسترش سواد شده و آن را تقویت می کند.

۲. شبکه توزیع کتاب و پدیده ای به نام کتابخانه به وجود آمد.

۳. بعد از مدتی پدیده ای به نام نویسنده حرفه ای معنا پیدا کرد. (یعنی کسانی که از راه نوشتن کتاب ارتزاق می کنند).

۴. همراه با رشد طبقه بورژوازی که به دنبال بازارهای تازه بودند، کالایی هب نام خبر به وجود آمد و سازوکار خود را به همراه آورد. برخی افراد به کار تهیه روزنامه هایی پرداختند که حاوی خبر بود و آنها را با استفاده از اسب ارسال می کردند.

مضمون این نامه ها اطلاعات و اخبار اقتصادی بوده مه به این نامه ها NEWS LETTER گفته می شد.

بعد از مدتی این نامه ها در تیراژ بالا، به دست افراد بیشتری رسید که پس از این اتفاق نام اوراق چاپی به آن اطلاق شد.

مبنای این نوع شیوه تنظیم خبر در واقع وقوع جنگی بین آمریکا و مکزیک در صد سال پیش بوده است. در زمان وقوع این جنگ خبرنگاران از طریق تلگراف اخبار خود را به روزنامه ها منتقل می کردند اما به هر دلیلی اگر سیم تلگراف قطع می شد خبر نیمه کاره می ماند. بنابراین تصمیم گرفتند که اول از نکات مهم خبر آغاز کنند و به سمت نکات کم اهمیت تر حرکت کنند تا اگر ضمن ارسال خبر مشکلی پیش آمد اصل خبر ارسال شده باشد.

شیوه تنظیم خبر «هرم وارونه» صد سال است که در دنیا قدمت دارد و تا زمانی که روزنامه نگاری ادامه داشته باشد این شیوه نیز وجود خواهد داشت زیرا سرشت انسان ها هم اب این شیوه هماهنگ تر است. قصد انسان از دریافت خبر، در واقع فهمیدن اصل ماجراست که در این شیوه، در لحظه اول به اطلاع مخاطب می رسد و سپس توضیحات آن ارائه می شود.

در دسته بندی اخبار دو نوع بیان اخبار داریم. بیان فرمال و سخت و بیان منعطف و نرم. باید آگاه بود که در خصوص اخباری که تاثیر مستقیم بر زندگی افراد دارند و یا اخباری هستند که در آنها خشونت یا زدو خورد و یا فاجعه و بلایای طبیعی و یا هر اتفاق و رویداد مهم دیگری نقل می شود باید شیوه بیان خبر سخت و فرمال باشد. در خصوص سایر اخبار می توان از شیوه بیان نرم که مثلاً با طنز و شوخی و یا معطل کردن مخاطب جهت دریافت اصل خبر استفاده کرد.

اما رفته رفته پدیده ای به نام اینترنت بر روزنامه نگاری تاثیرات فراوان گذاشت و برخی موارد مهم موثر در روزنامه نگاری را متحول ساخت. به این معنی که فضای محدود روزنامه را به فضای نامحدود صفحه های وب تغییر داد و همچنین عامل سرعت که در روزنامه نگاری بسیار با اهمیت است را هم تحت الشعاع قرار داد. امروزه هر اتفاقی که رخ دهد در کمتر از ثانیه ای خبر آن در دنیا پخش خواهد شد. بنابراین لزوم تحولاتی در شیوه هرم وارونه در دنیای روزنامه نگاری امروزیم احساس شد.

روزنامه نگاری امروزین

حرفه روزنامه نگاری از لحظه متولد شدن و تا زمان یکه خواهد بود همیشه مدرن باقی می ماند و هیچ گاه حرفه سنتی نبوده و نخواهد بود. به این دلیل که روزنامه نگاری همیشه با پدیده ای تازه به نام خبر سروکار دارد، چگونه می توان در فضای کاری رسانه ها که تمام تولیداتشان به خبر متکی است و ماهیت خبر نیز نو بودن آن است و هر روز با مضامین تازه مواجه است، مفهوم سنتی را بر آن اطلاق کنیم از این رو روزنامه نگاری مدرن زاده شده و همیشه نو و تازه خواهد ماند.

ولی با توجه به مواردی که بیان شد، نیاز بود که در شیوه هرم وارونه تغییراتی ایجاد شود تا با ملاحظات امروز جوامع و

اهمیت ارسال و دریافت خبر برای مخاطب مطابق شود. بر همین اساس «پل ایریدل» استاد برجسته روزنامه نگاری جهان برای اولین بار و در سفری که به ایران داشت شیوه قالی ایران را مطرح کرد. در این شیوه، طرح مثلث هرم وارونه تبدیل به یک مستطیل همانند یک فرش ایرانی زیبا شده است.

تفاوت این قالی ایرانی زیبا با مثلث هرم وارونه در آن است که در این شیوه که خبر را به یک قالی ایرانی نشیبه می کند به این دلیل که تمام آن یک دست و زیباست و نمی توان از هیچ کجای خبر حذف کرد. یعنی تنها مطالبی که در خبر منعکس شده که باید باشد و توضیحات اضافی و زاید آن قبل از تنظیم از خبر حذف شده است.

بنابراین گفته می شود که خبر امروز باید ۴ سازه داشته باشد که این ۴ سازه در دنیای روزنامه نگاری امروزی بسیار پر اهمیت است.

این ۴ سازه عبارتند از:

۱. اطلاعات (مهم ترین وجه خبر و در واقع پاسخ به همان

۶ سوال)

۲. پیشینه (اطلاعات باید در یک بافتار بیاید، یعنی اینکه پیشینه و زمینه آن رویداد آورده شود تا اهمیت رویداد مشخص شود).

۳. نقل قول (قاعدۀ این است که صدای افراد باید در روزنامه نگاری نوین شنیده شود چرا که پیام چند نقل قول کلیدی از افراد می تواند به خبر اعتبار بیشتری ببخشد).

۴. رنگ (منظور از رنگ بیان جزئیاتی است که لازمه فهم خبر است).

لین ۴ سازه باید به گونه ای در هم تنیده شوند که خبر را مانند یک قالی زیبا نشان دهند که از ۴ رنگ (سازه های خبر) تشکیل شده ولی این سازه ها به گونه ای در هم تنیده شده که قابل تفکیک نیستند.

حال آنکه در هرم وارونه ممکن بود که پیشینه در آخر خبر آورده شود چر که تصور می شد از اهمیت کمتری برخوردار است. ولی در روزنامه نگاری به این شیوه گاهی لازم است که بخشی از پیشینه در ابتدای خبر آورده شود.

مواردی که در بالا به آن اشاره شد در واقع بنیان و استاندارد خبرنگاری حرفه ای جهان است. در نتیجه برای اینکه میزان پوشش خبر بالاتر رود باید این ۴ سازه در آن وجود داشته باشد تا با ذائقه افراد بیشتری هماهنگ گردد و افراد ضمن آنکه با خواندن خبر از یک رویداد مطلع می شوند از خواندن آن نیز لذت ببرند. همچنین برای ایجاد جذابیت بیشتر می توان از عکس و یا تصویر ویدیویی نیز در خبر رسانی استفاده کرد.